

Libellen in de Wieden

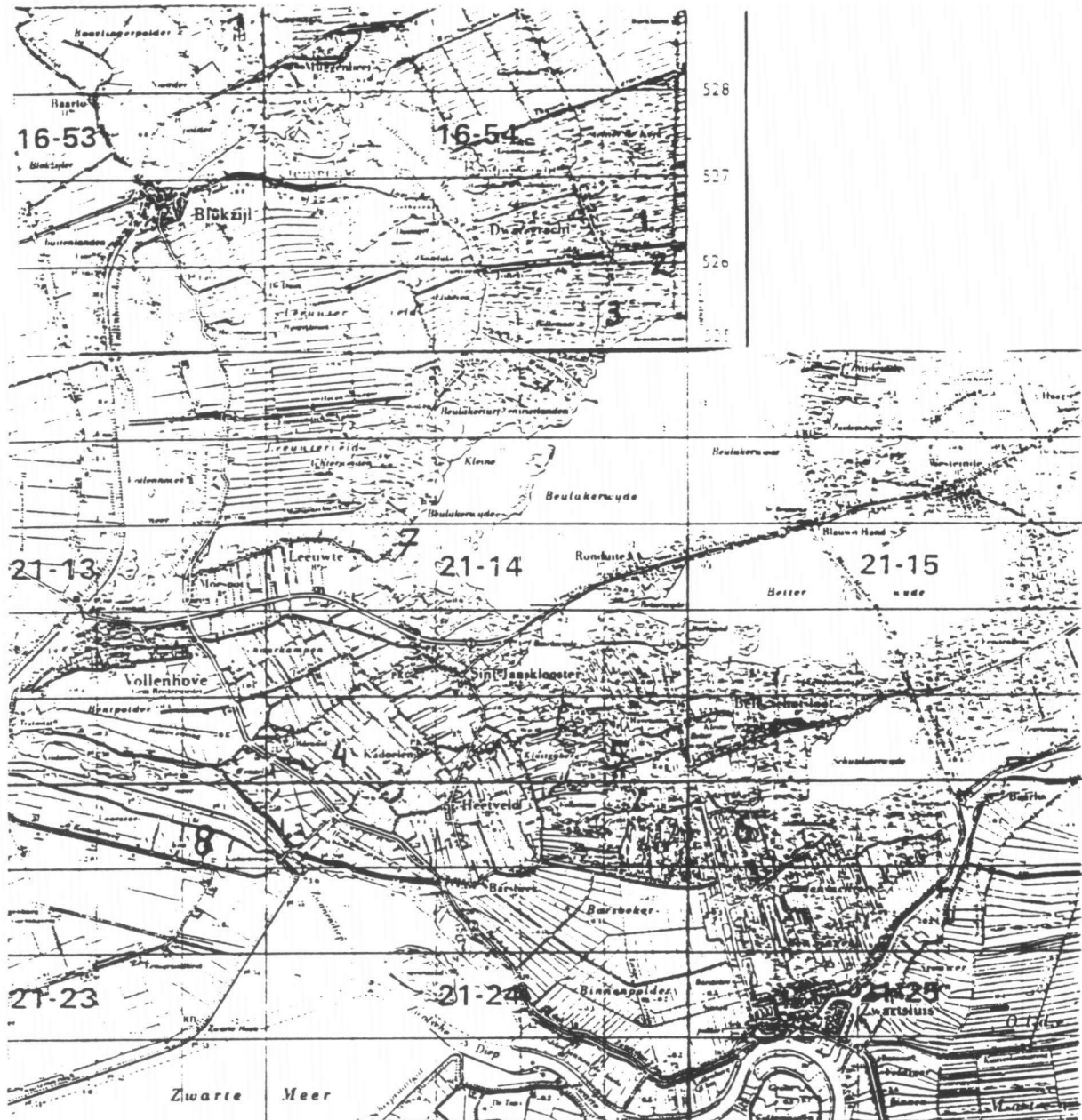
Al sinds mensenheugenis houdt D'oost zijn Pinksterkampen in Dwarsgracht. Want behalve voor vogels, allerlei mooie plantjes, zeilen of een stevige dooppartij is dit laagveengebied ook erg geschikt voor libellen. In 1993 was het Hemelvaartskamp al in dwarsgracht, het Pinksterkamp is toen uitgeweken naar St. Jans-klooster aan de overkant van de Beulakerwiede. De vangstplekken zijn genummerd (zie kaart).

Beschrijving vangstplaatsen.

1,2,3,4,5 en 6: Deze gebieden lijken op elkaar; Elzenbroekbossen, hooilandjes, rietvelden, sloten en grillige kreken wisselen elkaar af. De bulk van de waarnemingen komt uit de gebieden 1,2 en 3; lekker dicht bij het normale kampterrein. Er zijn gegevens van eind mei (1991,1992 en 1994) en van 2 juli 1994. Gebied 4 was in 1993 het kampterrein. Achter de houtwallen en bij een paar bosranden zochten veel libellen beschutting tegen de wind. Het enige water hier is een nieuwe ondiepe poel die in de schaduw ligt. De meeste libellen zullen dan ook afkomstig zijn uit het laagveengebied. In de gebieden 5 en 6 zijn slechts excursies geweest eind mei 1993.

7; Aan de rand van de Beukelaarswiede heeft een excursie libellen gezocht bij een aantal sloten. Het is een winderig gebied.

8; Het Voorsterbos is een jong bosgebied aan de rand van de Noordoostpolder. In het bos is geen water. Op 31 mei 1993 is het gebied bezocht door een excursie, maar er was slechts 1 libel te vinden.

***Lestes sponsa* - Gewone panserjuffer (2)**

Alleen op 2 Juli hebben we enkele van deze metaalgroene juffers gezien. Deze waren echter niet uitgekleurd, wat betekent dat ze later in het jaar meer gezien kunnen worden.

***Ischnura elegans* - Lantaarntje (1,2,3,5,6,7)**

Deze juffer ontbrak alleen in de gebieden zonder water, maar is bij water ook lang niet overal te vinden. Misschien is eind mei nog wat aan de vroege kant voor het Lantaarntje.

***Pyrrhosoma nymphula* - vuurjuffer (1,2,3,5,6,7)**

Komt overal in het laagveengebied voor, maar in lage aantallen. Waarschijnlijk daarom niet gezien in gebied 6.

***Coenagrion puella* - Azuurwaterjuffer (2)**

Alleen op 30 mei 1992 hebben we één mannetje gezien. Deze soort gaat misschien voor een deel schuil tussen de massa's *Coenagrion pulchellum*, maar is waarschijnlijk erg zeldzaam hier.

Coenagrion pulchellum - Variabele waterjuffer (1,2,3,4,5,6,7)

Deze algemene soort is zoals verwacht bijna overal gezien. In het voorjaar is dit verreweg de talrijkste libel in de wieden.

Erythroma najas - Grote roodoogjuffer (1,2,3,5,6)

De grote roodoogjuffer komt voor in de mooie laagveenbieden en is daar erg algemeen, in het voorjaar bijna overal talrijker dan het Lantaarntje. Komt veel voor op plomp en waterlelie langs brede sloten en grachten. Je ziet ze dan erg gemakkelijk vanuit de boot. Ze zitten op drijvende bladeren of vliegen een centimeter boven het wateroppervlak.

Brachytron pratense - Glassnijder (1,2,3,4,5,6)

Eind mei is dit een algemene libel in de Wieden, als er maar enige beschutting is. Ze vliegen vooral langs de oevers en bosranden. Op 2 juli hebben we geen enkele *Brachytron* gezien, blijkbaar zijn ze dan al bijna uitgevlogen.

Aeshna isosceles - vroege glazemaker (1,2,3,4,5,6)

Deze in Nederland vrij zeldzame libel komt in dezelfde gebieden voor als de Glassnijder. De vroege Glazemaker is wel een latere soort; op 2 juli zagen we er ongeveer 15, terwijl we op 22 mei 1994 alleen 1 niet uitgekleurd individu hebben gezien. Het grootste aantal Vroege Glazenmakers zagen we op 29 mei in gebied 4: Op een zonnige, maar winderige ochtend vlogen ze massaal bij een beschutte bosrand. Vaker dan andere *Aeshna*'s gaan ze op takken en rietstengels zitten.

Cordulia aenea - Smaragdlibel (1,2,3,5,6)

In het beschutte laagveengebied een talrijke soort in mei. Op 2 juli hebben we geen enkele Smaragdlibel gezien! In de gebieden 5 en 6 lagen de aantallen veel lager dan 1,2 en 3. De verklaring hiervoor zou het warme voorjaar van 1993 kunnen zijn, waardoor deze soort eerder uitgevlogen is.

Somatochlora metallica - Metaalglanslibel (2)

Deze erg mooie glazendgroene libel hebben we alleen op 2 juli gevangen minstens 2 mannetjes. 's Avonds op de terugweg hebben we er ook nog 2 gezien even buiten Giethoorn (niet op het Kaartje). In de andere gebieden kunnen we de Metaalglanslibel gemist hebben door z'n vrij late vliegtijd.

Libellula depressa - Platbuik (4)

Deze soort hebben we alleen op 2 juli gevangen, minstens 2 mannetjes. 's Avonds op de terugweg hebben we er ook nog 2 gezien even buiten Giethoorn (niet op het kaartjes). In de andere gebieden kunnen we de Metaalglanslibel gemist hebben door z'n vrij late vliegtijd.

Libellula depressa - Platbuik (4)

Deze soort hebben we alleen in gebied 4 gezien (ongeveer 4 exp.). Deze beesten zullen wel afkomstig zijn van een poeltje in de buurt van het kampterrein. Dit is een hooggelegen gebied met zand- en leembodem. De platbuik ontbreekt geheel in het laagveengebied.

Libellula quadrimaculata - Viervlek (1,2,3,5)

De viervlek is gewoon in het laagveengebied en zal ook wel in gebied 6 gevonden kunnen worden. De mannetjes hebben takken langs de oever als vaste uitkijkplaatsen. Dit is op veel plaatsen in de Wieden de talrijkste grote libel.

Libellula fulva - Bruine Korenbout (1,2,3,4)

Dit blijft een vrij zeldzame libel, ondanks de nieuwe vindplaatsen van het libellenproject. Bij de Dwarsgracht is het echter een algemene soort. In gebied 1 kun je op de goede dagen deze libel massaal zien uitsluipen, bijvoorbeeld op 18 mei 1991 en minder op 21 mei 1994. In gebied 4 werden 3 individuen gezien bij de bosrand. Misschien komen ze toch uit gebied 5 of 6, waar we ze niet gezien hebben.

De niet uitgekleurde individuen vind je rustens in hoog gras en riet of jagend vanaf struikjes en bosranden. De uitgekleurde mannetjes vliegen rond over het water, maar hebben wel vaste uitkijkposten. Bij het determineren van die uitgekleurde mannetjes moet je echt ontzettend opletten, want ze lijken erg op de

mannetjes van de veel algemenere Gewone oeverlibel. Als ze gaan zitten zijn de zwarte vlekjes in de achtervleugelbasis een goed kenmerk. Verder heeft *L. fulva* opvallend helder grijsblauwe ogen. *L. fulva* kiest hoge stengels als zitplaats, terwijl de gewone Oeverlibel op grond of lage planten gaat zitten.

Orthetrum cancellatum - Gewone oeverlibel (1,2,4,5,8)

Eind mei kunnen de eerste individuen van deze algemene libel worden gezien. De waarnemingen uit 1993 zijn te danken aan het warme voorjaar (4,5,8). In gebied één is eind mei 1992 één onuitgekleurd vrouwtje gezien. Later in het jaar is deze libel waarschijnlijk overal te vinden.

Leucorrhinia pectoralis - Gevlekte Witsnuitlibel

Dit is wel één van de leukste libellen die we in Wieden hebben gezien. In de gebieden 1,5 en 6 hebben we slechts enkele individuen gezien. In de gebieden 2 en 3 kom je eind mei altijd wel zo'n 5 à 10 Gevlekte Witsnuitlibellen per dag tegen. De vrouwtjes en de onvolwassen mannetjes zitten onopvallende op beschutte hooilandjes, de volwassen mannetjes vliegen af en toe rond vanaf hun vaste plek. We vonden op 22 mei 1994 al uitgekleurde individuen, dus het vroegte-record van 18 mei (ODON-tabel) zal nog wel verbeterd kunnen worden.

Zoals je ziet is de inventarisatie van de voorjaarslibellenaardig compleet, hoewel er natuurlijk nog vele vragen beantwoord kunnen worden, bijvoorbeeld over het gedrag, het biotoop en de vliegtijden van al die mooie libellen. Over het voorkomen van libellen later in het jaar is nog echter nog niet meer bekend dan dat er *Aeshna's* en *Sympetrum's* voorkomen. Er kunnen ook in de Wieden dus nog nuttige waarnemingen gedaan worden.

Het zou te veel papier kosten om iedereen die meegedaan heeft te bedanken, maar een paar namen wil ik wel noemen: Evelien, Reinier, Maurice en Luc Daniëls, bedankt!

Bart Achterkamp.